

اندیشه مطهر

نگاهی به دیدگاه‌های

فرهنگی، سیاسی، مدیریتی، آموزشی و پژوهشی

علامه شهید مرتضی مطهری

رمضان شعبانی سارویی

انتشارات اعتدال

سرشناسه	شعبانی سارویی، رمضان، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	اندیشه مطهر: نگاهی به دیدگاه‌های فرهنگی، سیاسی، مدیریتی، آموزشی و پژوهشی علامه شهید مرتضی مطهری / نویسنده رمضان شعبانی سارویی.
مشخصات نشر	قم: اعتدال، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	ص: ۲۸۸
شابک	۶۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	واژه‌نامه.
موضوع	مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸ - ۱۳۵۸ - نظریه‌های سیاسی و اجتماعی
رده بندی کنگره	۱۳۸۹ VBP: ۲۲۲ / ۷
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۹۸:
شماره کتابشناسی ملی	۵۴۵۲۳۲۲:
تاریخ درخواست	۱۳۸۹/۱۰/۲۹:
تاریخ پاسخگویی	۱۳۸۹/۱۱/۰۹:
کد پیگیری	۲۲۳۱۰۷۳:

اندیشه مطهر

نگاهی به دیدگاه‌های فرهنگی، سیاسی، مدیریتی، آموزشی و پژوهشی علامه شهید مرتضی مطهری

مؤلف:

رمضان شعبانی سارویی

ramzan.shabani@gmail.com

www.ramzanshabani.blogfa.com

ویراستاران: دکتر حسین منصوریان - علی مراد زاده

طرح جلد و گرافیک: محمد رضا شعبانی

تأیید و تصحیح: آرایه: مهدی احمدی

تهیه کننده: موسسه فرهنگی هنری ناصران دین

ناشر: اعتدال

چاپخانه: سبحان - قم

نوبت چاپ: اول - بهمن ۱۳۹۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۵۰۰۰ ریال

تلفن مرکز نشر: ۰۹۱۲۲۱۳ - ۰۲۵۱۶۶۱۳۸۸۳

شابک: ۶۵۰۰۰ - ۲۶۹۳ - ۶۶ - ۹۷۸

فهرست مطالب

۱۵.....	پیشگفتار
۱۷.....	مقدمه: مطهری نادره زمان

بخش اول

دیدگاه‌های فرهنگی شهید مطهری

فصل اول: درآمدی بر دیدگاه‌های فرهنگی شهید مطهری

۳۷.....	مقدمه
۳۹.....	بررسی نظریه‌های فرهنگی در اندیشه استاد مطهری
۴۱.....	ارزش معرفت شناختی
۴۲.....	توحید
۴۲.....	انسان‌شناسی
۴۴.....	دین‌شناسی
۴۵.....	جاودانگی و جهان‌شمولی اخلاق
۴۶.....	فلسفه تعلیم و تربیت
۴۶.....	آزادی
۴۶.....	تاریخ و جامعه انسانی
۴۷.....	فرهنگ
۵۰.....	فرهنگ و عدالت

- فرهنگ و دین..... ۵۱
- اصول کارآمدی دین..... ۵۲
- چگونگی فرهنگ‌سازی..... ۵۳
- مهندسی فرهنگی..... ۵۴
- مبارزه فرهنگی..... ۵۶

فصل دوم: اصول‌گرایی از منظر شهید مطهری

- ۱- پیشینه و مفهوم اصول‌گرایی..... ۵۹
- ۲- ابعاد اصول‌گرایی..... ۶۳
- الف) بعد فرهنگی اصول‌گرایی..... ۶۳
- ۱- انسان کامل..... ۶۳
- ۲- جامعیت مکتبی نظام اسلامی..... ۶۷
- ۱-۲- پیوند دین و سیاست..... ۷۰
- ۲-۲- روحانیت و سیاست..... ۷۱
- ۲-۳- برخورداری اسلام از نظام سیاسی، اجتماعی و اقتصادی..... ۷۲
- ۲-۴- مشروعیت الهی کلیه قوانین و مقررات..... ۷۳
- ۳- ولایت‌مداری..... ۷۵
- ب) بعد سیاسی اصولگرایی..... ۷۸
- ۱- مردم‌سالاری دینی..... ۷۸
- ۲- آزادی..... ۸۲
- اهمیت و ارزش آزادی..... ۸۳
- تعریف مفهوم آزادی..... ۸۵
- قلمرو و دامنه آزادی..... ۸۶
- انواع آزادی..... ۸۸
- ۱- آزادی اجتماعی..... ۸۸
- ۲- آزادی معنوی..... ۸۹

- ۳- آزادی سیاسی ۹۰
- ۳-۱- آزادی در انتخاب و رأی ۹۱
- ۳-۲- آزادی در اظهار نظر، انتقاد و نظارت ۹۱
- ۳-۳- آزادی احزاب و گروه‌های سیاسی ۹۳
- ۳- بصیرت و بینش سیاسی در مواجهه با خودی‌ها و غیرخودی‌ها ۹۴
- ج) بعد اجتماعی اصول‌گرایی ۹۸
- ۱- عدالت‌خواهی ۹۹
- تعریف عدالت ۹۹
- جایگاه عدالت ۱۰۱
- ۲- مدیریت رشد محور ۱۰۴
- نتیجه‌گیری ۱۰۴

فصل سوم: آسیب‌شناسی و حساسیت‌های فرهنگی از

منظر شهید مطهری

- مقدمه ۱۰۷
- طرح مسأله ۱۱۰
- مفهوم شناسی ۱۱۶
- چارچوب نظری ۱۲۱
- تحلیل آسیب‌شناسی فرهنگی ۱۲۳
- آسیب‌شناسی و حساسیت‌های فرهنگی شهید مطهری ۱۲۵
- الف) تحجر ۱۲۶
- ب) تجدد ۱۲۹
- ج) التقاط ۱۳۴
- د) تحریف ۱۳۸

بخش دوم

بررسی دیدگاه‌های سیاسی شهید مطهری

فصل چهارم: مدل حکومت جمهوری اسلامی در اندیشه

شهید مطهری

۱۴۳.....	مقدمه
۱۴۵.....	بیان مسأله
۱۴۵.....	اهداف پژوهش
۱۴۶.....	ابعاد مفهومی
۱۴۸.....	چارچوب نظری
۱۴۹.....	الف) الگو و مدل حکومت و نظام سیاسی در اندیشه ...
۱۴۹.....	۱- ماهیت جمهوریت
۱۵۱.....	۲- ماهیت اسلامیت
۱۵۴.....	۳- در هم تنیدگی اسلامیت و جمهوریت
۱۵۶.....	ب) مبانی حاکم بر جمهوری اسلامی در اندیشه ...
۱۵۷.....	۱- عدالت
۱۵۸.....	۲- آزادی
۱۶۰.....	۳- ولایت و رهبری
۱۶۳.....	۴- اصول‌گرایی
۱۶۴.....	۵- مردم‌سالاری دینی
۱۶۵.....	۶- مشروعیت
۱۶۶.....	۷- ترابط عقل و دین
۱۶۸.....	ج) چالش‌های فراروی نظام جمهوری اسلامی از ...
۱۶۹.....	۱- عدم اجرای مطلوب عدالت در جامعه
۱۷۰.....	۲- استحاله استقلال مکتبی

۱۷۰.....	۳- عدم احترام به آزادی‌ها به شکل معقول
۱۷۱.....	۴- تضعیف جایگاه و استقلال روحانیت
۱۷۲.....	۵- ابهام طرح‌های آینده
۱۷۳.....	۶- استحاله معنوی و انحراف از مسیر خدایی
۱۷۳.....	۷- سکولاریسم
۱۷۴.....	۸- عدم پیشگیری و مقابله با آفات انقلاب (جنگ نرم)
۱۷۵.....	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: کارآمدی نظام جمهوری اسلامی در اندیشه

شهید مطهری

۱۷۷.....	مقدمه
۱۷۸.....	بیان مسأله
۱۸۰.....	اهداف تحقیق
۱۸۰.....	ابعاد مفهومی
۱۸۲.....	چهارچوب نظری
۱۸۲.....	الف) الگوی نظام کارآمد و مناسبات آن با جمهوری اسلامی
۱۸۲.....	شاخصه‌های کارآمدی نظام سیاسی
۱۸۳.....	دلایل بروز ناکارایی و عدم تعادل در نظام سیاسی
۱۸۴.....	تأثیر تغییر اجتماعی بر کارآمدی
۱۸۵.....	الگویی برای اندازه‌گیری ثبات و کارآمدی
۱۸۶.....	اصول حاکم بر نظام مدیریتی جمهوری اسلامی ایران
۱۸۸.....	رویکردهای نظری کارآمدی در ایران
۱۸۸.....	کارآمدی و مناسبات آن با جمهوری اسلامی
۱۸۹.....	ب) مبانی و اصول کارآمدی جمهوری اسلامی در اندیشه
۱۹۰.....	ج) چالش‌های کارآمدی جمهوری اسلامی از منظر
۱۹۱.....	۱- نفوذ اندیشه‌های بیگانه

- ۲- تجددگرایی افراطی ۱۹۳
 ۳- ناتمام گذاشتن ۱۹۴
 ۴- رخنه فرصت طلبان ۱۹۴
 نتیجه ۱۹۵

بخش سوم

بررسی دیدگاه‌های مدیریتی شهید مطهری

فصل ششم: بررسی دیدگاه‌های مدیریتی شهید مطهری

- مقدمه ۱۹۹
 پیش فرض‌ها ۱۹۹
 تبیین نظریه مدیریت اسلامی شهید مطهری ۲۰۰
 ۱- رشد و ابعاد آن ۲۰۰
 ۱- رشد فردی (شخصی و اخلاقی) ۲۰۱
 ۲- رشد ملی ۲۰۳
 ۲- مفهوم امامت و رهبری ۲۰۳
 نتیجه‌گیری ۲۱۱

بخش چهارم

بررسی دیدگاه‌های آموزشی پژوهشی

شهید مطهری

فصل هفتم: مسأله محوری در آموزش و پژوهش

- مقدمه ۲۱۷
 مفهوم‌شناسی ۲۱۸
 ۱- پژوهش ۲۱۸
 ۲- موضوع محوری ۲۱۸

۲۱۸	۳- مسأله محوری
۲۱۹	طرح مسأله
۲۲۰	چیستی مسأله محوری
۲۲۲	فرایند مسأله محوری
۲۲۲	۱- مسأله محوری فعالانه
۲۲۳	۲- تمایز مشکل از مسأله
۲۲۴	۳- گزینش ضابطه‌مند مسأله
۲۲۴	۴- آسیب شناسی مسأله
۲۲۵	۵- تبارشناسی
۲۲۵	۶- روی آورد مناسب در حل مسائل
۲۲۶	۷- تفکر نقادانه
۲۲۷	نتیجه‌گیری

فصل هشتم: نقد در آموزش و پژوهش

۲۲۹	مقدمه
۲۳۰	چیستی نقد
۲۳۱	چرایی نقدها
۲۳۵	چگونگی نقد
۲۳۵	۱- برخورد اثباتی و بیان نکات مثبت در کنار اشکالات
۲۳۶	۲- جدال احسن و برخورد احترام‌آمیز در نقل اقوال
۲۳۶	۳- پرهیز از مطلق‌گرایی و خود را عقل کل و ...
۲۳۷	۴- استقلال فکری و آزاداندیشی
۲۳۷	۵- برخورد بنیادی و رعایت انصاف علمی
۲۳۸	۶- رعایت مصلحت و توجه به اقتضای زمان
۲۳۸	نمونه‌ها و مصادیق نقد
۲۳۹	۱- نقد آرای دکتر علی شریعتی

- ۲۴۰..... ۲- نقد تحریف‌های عاشورا
 ۲۴۱..... ۳- نقد دیگران در آثار استاد
 ۲۴۳..... نتیجه‌گیری

فصل نهم: روش تدریس و سخنوری

- ۲۴۵..... مقدمه
 ۲۴۵..... طرح مسأله
 ۲۴۷..... ۱- روش مطالعه
 ۲۴۹..... ۲- روش تحقیق
 ۲۵۰..... ویژگی‌های روش تحقیق
 ۲۵۰..... ۱- نظم در امر تحقیق
 ۲۵۰..... ۲- پژوهش در زمینه‌های مورد نیاز
 ۲۵۱..... ۳- رعایت انصاف با مخالفان
 ۲۵۱..... ۴- اهل دقت و امعان نظر
 ۲۵۱..... ۵- مخالف تقلید صرف و نقل طوطی‌وار
 ۲۵۲..... ۶- توجه به قاعده ال‌اهم فی ال‌اهم
 ۲۵۲..... ۳- روش تدریس
 ۲۵۲..... ۳-۱- تفکیک مفاهیم در ابتدای کلاس
 ۲۵۳..... ۳-۲- طرح سیر تاریخی مباحث
 ۲۵۳..... ۳-۳- توضیح مقدمات
 ۲۵۳..... ۳-۴- تدریس مطالب بر اساس نیاز و سطوح مخاطب
 ۲۵۴..... ۳-۵- نظم و ترتیب در ارائه مباحث
 ۲۵۴..... ۳-۶- طرح جامع مسائل
 ۲۵۴..... ۳-۷- توجه به نقد منصفانه
 ۲۵۴..... ۳-۸- استقبال از سؤال و پرسش
 ۲۵۵..... ۳-۹- نوآوری و خلاقیت در ارائه مباحث

۲۵۵	۱۰- متدهای مطالعه.....
۲۵۵	۴- روش سخنرانی.....
۲۵۶	ویژگی‌های سخنرانی‌های شهید مطهری.....
۲۵۶	۱- هنر تشریح مطالب.....
۲۵۶	۲- بختگی علمی.....
۲۵۷	۳- مطالعه گسترده.....
۲۵۷	۴- متناسب بودن با نیازهای جامعه و هدایت‌گری مخاطبان.....
۲۵۸	۵- حفظ اصول معلمی.....

بخش پنجم

جریان‌شناسی سیاسی دشمنان شهید مطهری

فصل دهم: جریان‌شناسی سیاسی دشمنان شهید مطهری

۲۶۱	مقدمه.....
۲۶۲	۱- بررسی فضای سیاسی فرهنگی دهه قبل از انقلاب اسلامی.....
۲۶۳	۱-۱- جریان چپ مارکسیستی.....
۲۶۳	۱-۲- جریان التقاطی.....
۲۶۴	۱-۳- جریان اسلامی.....
۲۶۴	۲- مواجهه استاد مطهری با چهار جریان سیاسی فرهنگی.....
۲۶۴	۲-۱- مارکسیسم.....
۲۶۵	۲-۲- ناسیونالیسم.....
۲۶۵	۲-۳- تحجرگرایی.....
۲۶۶	۲-۴- التقاط.....
۲۶۷	۳- بررسی تحلیلی جریان فرقان.....
۲۶۷	۳-۱- فرآیند شکل‌گیری.....
۲۶۸	۳-۲- رهبران و مسئولان.....
۲۶۹	۳-۳- مبانی فکری.....

- ۲۷۱..... ۲-۴- بررسی عملکرد
- ۲۷۲..... فرجام و جمع بندی
- ۲۷۵..... کتابنامه
- ۲۸۲..... فهرست آثار نویسنده

www.ketab.ir

پیشگفتار

در میان اندیشمندان اسلامی معاصر، فقط شهید مطهری در تعبیر مقام معظم رهبری «نادره زمان ما بود» و در منظر حضرت امام (ره) به ویژگی‌هایی چون «کم‌نظیر، حاصل عمر، بی‌استثنا، همه آثارش خوب (بوده)، جنبه‌های مختلف در او جمع شده، قلمی روان و فکری توانا در تحلیل مسائل اسلامی (داشت)، آنچه از این استاد باقی مانده با محتوای غنی خود مربی و معلم» متصف شده است.

علامه مرتضی مطهری از مجاهدان فکری و نظریه‌پردازان انقلاب اسلامی است، که در طول عمر پربرکت خود نقش بزرگی در تبیین نظری و تئوریک ابعاد فرهنگی، سیاسی - اجتماعی اسلام و نظام سیاسی جمهوری اسلامی داشته، که به دلیل ویژگی‌های «جامعیت»، «عمومیت» و «صحت» آثار ایشان، در توصیه‌های امام خمینی (ره) معمار انقلاب و مقام معظم رهبری، ضمن تأیید اندیشه‌ها و آثار او، تأکید بر بهره‌گیری مستمر از اندیشه‌های استاد شهید به عنوان پشتوانه‌ی فلسفی انقلاب و نظام جمهوری اسلامی را داشته‌اند.

در حقیقت باید استاد شهید مرتضی مطهری (ره) را نرم‌افزار فکری انقلاب اسلامی دانست، که با نظریه‌پردازی بر اساس رویکرد مسئله محور و نگاه طبیبانه خود، توانست با تبیین جلوه‌های گوناگون اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله)، عقبه تئوریک انقلاب اسلامی را غنی نماید و از سوی دیگر به جهاد هوشمندانه در عرصه مبارزه با آسیب‌ها و تهدیدهای فکری فرهنگی جامعه بپردازد.

مجموعه‌ای که در اختیار شماست با هدف تبیین دیدگاه‌های فرهنگی، سیاسی، مدیریتی و آموزشی پژوهشی استاد مطهری است که در پنج بخش سازماندهی شده است.

در بخش اول در بررسی دیدگاه‌های فرهنگی شهید مطهری مباحثی چون: درآمدی بر دیدگاه‌های فرهنگی؛ اصولگرایی؛ و آسیب‌شناسی و حساسیت‌های فرهنگی از منظر شهید مطهری در سه فصل بررسی گردیده است.

در بخش دوم در بررسی دیدگاه‌های سیاسی شهید مطهری مباحث مدل حکومت جمهوری اسلامی در اندیشه استاد؛ و نیز کارآمدی نظام جمهوری اسلامی در اندیشه شهید مطهری در فصول چهارم و پنجم تبیین شده است.

در بخش سوم دیدگاه‌های مدیریتی استاد مطهری شرح داده شده است. در بخش چهارم در بررسی دیدگاه‌های آموزشی پژوهشی شهید مطهری مباحثی چون: مسأله محوری؛ و نیز نقد در آموزش و پژوهش؛ و روش تدریس و سخنوری از منظر استاد در فصول هفتم تا نهم مورد بررسی قرار گرفته است.

در بخش پنجم در جریان شناسی دشمنان شهید مطهری در آخرین فصل به جریان شناسی سیاسی دشمنان شهید مطهری اشاره شده است.

در پایان ضمن شکرگزاری به درگاه حضرت حق، از همه صاحب نظرانی که مرا در این پژوهش یاری رسانده‌اند، خصوصاً مدیریت انتشارات اعتدال، شورای نظارت بر نشر آثار استاد شهید مرتضی مطهری و نیز همسر صبور و فرزندان یاورم قدردانی نموده و برای همگان از بارگاه ربوبی، توفیق و بهروزی را خواستارم. امید دارم با ارائه نظرات اصلاحی از سوی فرهیختگان، کاستی‌های این اثر مرتفع گردد.

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار

۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۰

رمضان شعبانی سارویی